
Journalister er fra Jupiter, medisinerne er fra Mars

AKTUELT

MAGNE NYLENNA

Email: magne.nylenna@legeforeningen.no

Tidsskriftet

God helsejournalistikk skal verken skape falske forhåpninger eller unødvendig frykt hos leserne. En amerikansk undersøkelse viser at reportasjer om legemidler ofte er ubalanserte, og at journalistene bruker kilder med egeninteresser uten å gjøre oppmerksom på det.

Hvilke forhåpninger skaper et oppslag som dette i Dagbladet 31.8. 2000?

– Medisin og massemedier er som to ulike verdener. De pleide å være langt fra hverandre. Stadig oftere overlapper de hverandre, men de faller aldri helt sammen, sa Tim Johnson, selv lege og journalist og leder for den medisinske nyhetsredaksjonen i den amerikanske TV-kanalen ABC.

Tim Johnson

Kulturkonflikt

Den klassiske kulturkonflikten mellom leger og journalister var tema for et internasjonalt symposium i Stockholm i september som samlet rundt 200 journalister, redaktører, leger og forskere. Det var bred enighet om at allmennheten har krav på både korrekt og kritisk dekning av det som skjer i dagens medisin. Men særlig når det dreier seg om forskningsnyheter, er det vanskelig å definere hva som er god journalistikk.

George D. Lundberg, tidligere redaktør av JAMA og nå av det medisinske nettstedet Medscape, siterte den amerikanske medisinhistorikeren Lester King som skal ha sagt at leger ønsker å fortelle folk hva de trenger å vite, mens journalister forteller dem det de ønsker å høre. Medisinske nyheter har en helt spesiell betydning for pasienter og pårørende, og det må være et mål at det verken skapes falske forhåpninger eller unødvendig frykt.

– Med introduksjonen av Internett har vi fått et fundamentalt nytt medium, sa Lundberg. Det er enorme og uoverkommelige mengder medisinsk informasjon på nettet. Problemet er dessuten at kvaliteten på den informasjonen som finnes, er høyst variabel.

På spørsmål om det fortsatt er behov for journalister når alle kan finne primærkildene på nettet, var forsamlingen entydig i sitt svar: Det er blant annet journalistenes jobb å kvalitetssikre stoffet og å beskytte leserne mot overdosering av informasjon.

– Hovedoppgaven til journalister er å fortolke og sette informasjon inn i en sammenheng, sa Roger Dickinson, sosiolog og medieforsker fra Leicester i Storbritannia. Men hvordan gjøres dette i medisinsk journalistikk i dag? Her er kunnskapen mangelfull. I en forsamling som ellers er svært opptatt av vitenskapelig dokumentasjon, dominerte den personlige erfaringen og de subjektive synspunktene.

George D. Lundberg

Partiske reportasjer

Et unntak i så måte var den australske journalisten Ray Moynihan fra Australian Financial Review i Sydney som har undersøkt legemiddelomtale i amerikanske nyhetsmedier (1).

– Reportasjer om legemidler i dagspressen er ofte mangelfulle, sa Moynihan. I alt 207 nyhetsreportasjer fra aviser og fjernsyn om legemidlene pravastatin (Pravachol), alendronat (Fosamax) og acetylsalisylsyre mellom 1994 og 1998 ble analysert. 40 % av reportasjene gav ingen kvantitativ informasjon om legemidlenes effekt, og av de som gjorde det, rapporterte over 80 % kun relative effekter. Bare halvparten av reportasjene presenterte mulige bivirkninger eller komplikasjoner, og under en tredel nevnte kostnader forbundet med bruken av legemidlene.

Av de 170 oppslagene som viste til en navngitt ekspert eller en bestemt undersøkelse, var det halvparten som siterte en kilde som hadde økonomiske bindinger til den aktuelle legemiddelprodusenten. Slike bindinger ble det imidlertid sjelden opplyst om. Av 14 fjernsynsreportasjer som siterte slike kilder, var det ikke en eneste som nevnte vedkommendes økonomiske bånd til legemiddelfirmaet (1).

Moynihan presiserte at denne undersøkelsen er liten og kun omfatter få, utvalgte legemidler. Likevel tyder mye på at nyhetsjournalister ikke er tilstrekkelig oppmerksomme på de ulike interesser som er involvert i markedsføringen av legemidler.

Ray Moynihan

Bedre helsejournalistikk?

– Tidsnød er journalistenes største problem, sa den svenske journalisten Anna Larsson, som sammen med Andy Oxman ved Statens institutt for folkehelse i Oslo planlegger en intervensjonsundersøkelse for å bedre helsejournalistikken.

En kartlegging blant 148 medisinske journalister fra ulike land viser at mangel på tid, spalteplass og forhåndskunnskap rangeres som de viktigste hindringene for bedre nyhetsreportasjer. Uavhengige og pålitelige eksperter som kan forklare både fordeler og ulemper ved et legemiddel eller en annen medisinsk oppdagelse, er mangelvare, ifølge journalistene.

Larsson og Oxman arbeider ut fra hypotesen om at bedre utdanning og opplæring av journalister vil bedre kvaliteten på de medisinske reportasjene. – De to yrkesgruppene kommer egentlig fra ulike planeter, sa Oxman, som har tro på at også medisinsk journalistikk kan bli kunnskapsbasert.

Ikke alle var overbevist om det samme.

– Om man ikke ser nærmere på de ulike idealene blant journalister og forskere, så vil neppe utdanning og opplæring ha effekt, sa Ragnar Levi fra Statens beredning för medicinsk utvärdering i Sverige. Kan man lage korrekte reportasjer som ikke er kjedelige?

Hvor vanskelig det er å kreve kunnskapsbasert journalistikk, ble avdekket da Tim Johnson fortalte at han personlig ikke bare tar statiner i profylaktisk øyemed uten å ha forhøyet serumkolesterol, men at han også har kunngjort dette i beste sendetid foran flere titalls millioner amerikanske fjernsynsseere.

LITTERATUR

1. Moynihan R, Bero L, Ross-Degnan D, Henry D, Lee K, Watkins J et al. Coverage by the news media of the benefits and risks of medications. *N Engl J Med* 2000; 342: 1645–50.

Publisert: 30. september 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.